

PRVOTNÉ A DRUHOTNÉ VYŠETRENIE

Vyšetrenie postihnutého

Po obhliadke udalosti a overení si, že nehrozí nebezpečenstvo pre záchrancu, je potrebné zistiť čo sa postihnutému stalo systematickým postupom nazývaným „*vyšetrenie postihnutého*“. Slúži na zistenie príznakov poruchy zdravia, napr. na zistenie prítomnosti vedomia, zlomenín, rán a pod.

Prvú pomoc neposkytujeme podľa úrazového deja (úraz el. prúdom, topenie, infarkt srdcového svalu), ale podľa prevažujúcich príznakov: zastavené dýchanie, krvácanie, podozrenie na zlomeninu stehennej kosti, sťažené dýchanie a pod. Vyšetrenie vykonáva každý (laik, alebo zdravotnícky pracovník), kto príde k poranenej osobe alebo k človeku s náhlym ochorením ako prvý. Pozostáva z dvoch častí.

1. Prvotné vyšetrenie

Zistiť prítomnosť vedomia, dýchania, pulzu a vonkajšieho krvácania (bezvedomie, neprítomnosť dýchania, zastavenie srdca, veľké vonkajšie krvácanie a šok sú stavy bezprostredne ohrozujúce život).

Vedomie: môže byť narušené **kvantitatívne**: spavosť, sopor, kóma, alebo **kvalitatívne**: na vonkajšie podnety a prostredie reaguje neadekvátne: bludy, nepatričné odpovede, dezorientácia miestom (*nevie kde je*), časom (*nevie deň, mesiac, rok*), osobou (*vydáva sa za inú osobu*). **Frekvencia bezvedomia**: alkohol, epilepsia, úraz, hypoglykémia, NCMP, intoxikácie

Dýchanie: **frekvencia**: spomalené, zrýchlené, nepravidelné, **charakteristika**: lapavé, povrchné, hlboké, **funkčnosť**: dostatočné, nedostatočné

Krvný obeh: zistíme prítomnosť krvného obehu hmataním pulzu na krčnej tepne (alebo art. femoralis) na jednej strane. Ak je postihnutý pri vedomí a dýcha, môžeme pulz hmatať na zápästí. Pozor na zbytočné predlžovanie merania!

Krvácanie: pohľadom zistíme vonkajšie krvácanie v oblastiach, kde tepny prechádzajú blízko povrchu tela (krk, ramená, predlaktia, slabina, stehno a predkolenie). Krvácanie skryté pod odevom nahmatáme najneskôr pri druhotnom vyšetrení

Ak je postihnutý pri vedomí, dýcha sám, má hmatný pulz na krčnej tepne a nevidíme veľké vonkajšie krvácanie, môžeme pristúpiť k druhotnému vyšetreniu.

Ak zistíme neprítomnosť, alebo nedostatočnosť (bradypnoe, tachy-, brady-, kardia,) jednej alebo viacerých základných životných funkcií, okamžite začneme s kardiopulmonálnou resuscitáciou.

2. Druhotné vyšetrenie

Cieľom je odhaliť príznaky, ktoré neohrozujú bezprostredne život postihnutého, ale mohli by spôsobiť komplikácie ak by ostali neodhalené. Je zložené z dvoch častí: anamnéza a vyšetrenie od hlavy k päte.

a) anamnéza:

predstavte sa postihnutému a ponúknite svoju pomoc. Opýtajte sa na jeho pocity (*najčastejšie je to bolesť a zlyhanie funkcie časti tela*). Pri bezvedomí skúste získať údaje od svedkov príhody. Pri náhlych ochoreniach a úrazoch vzniknú príznaky náhle z plného zdravia, alebo sa výrazne zhoršia chronické ťažkosti (*napr. zadýchavanie sa niekoľko mesiacov a výrazné dyspnoe niekoľko minút*). **Zistiť:** 1. užívané lieky, 2. alergie, 3. posledný príjem potravy, 4. pridružené ochorenia. **Neklásť sugestívne otázky:** „Bolí ste v bezvedomí?“ , ale „Kto vám pomohol vstať?“; „Dýcha sa vám zle?“ vs. „čo cítite pri dýchaní?“. Anamnézu kompletizovať od postihnutého a svedkov.

V rámci anamnézy zistiť: a) užívané lieky, b) pridružené ochorenia, c) alergie, d) príjem potravy, e) podobné stavy z minulosti

b) vyšetrenie od hlavy k päťam:

Pozostáva z hľadania poranení. Vopred vysvetlite postihnutému, čo idete robiť. Nehýbte s postihnutým pri podozrení na poranenie krku a chrbtice. Obnažte postihnutú časť tela. Ak postihnutý udáva bolesť v nejakej časti tela, najprv vyšetrite okolie a nakoniec oblasť najväčšej bolesti.

- **Hlava a krk:** skontrolujte vlasatú časť hlavy kvôli ranám, krvácanie a deformity, uši a nos kvôli výtoku, ústa kvôli zvratkom, potravu, vyrazené zuby, žuvačku. Hlavou a krkom nehýbať pri možnom poranení!
- **Oči:** zrenice zúžené, rozšírené. Nerovnako široké zrenice svedčia o vážnom stave. Zúžené pri intoxikácii opioidmi a heroínom, rozšírené pri intoxikácii alkoholom, atropínom, halucinogénmi. V tme má rozšírené zrenice aj zdravý!
- **Hrudník:** hľadajte rany, cudzie telesá. Anamnesticky bolesti pri dýchaní, nemožnosť nadýchnuť sa, dyspnoe (sťažené dýchanie subjektívne), stenokardie a pod.
- **Brucho:** hľadajte rany, výhrez orgánov, cudzie telesá. Anamnesticky bolesti, hľadanie úľavovej polohy, provokujúce faktory (*vždy po jedle, keď nezoberiem lieky*), odchod vetrov, stolice, chuť do jedla, nauzea, vracanie, hnačka, a pod.
- **Končatiny:** skontrolujte horné a dolné končatiny kvôli deformitám, rany, krvácanie. Porovnávajte obe strany. Ak je pri vedomí, požiadajte aby hýbal s HK a DK postupne od zápästia (členka) po rameno (koleno).
- **Chrbtica a chrbát:** pri podozrení na úraz chrbtice skúste citlivosť a silu končatín. Nechajte si stisnúť ruky postihnutým, tlačiť nohami proti vašej ruke. **Podozrenie:** nárazy v rýchlosti viac ako 50 km/h, pády z výšky viac ako výška tela, motocyklové nehody, skoky do vody a pod.
- **Varovné známky:** používajú sa ako náramok, prívesok, varovná identifikačná karta a upozorňujú na ochorenie nositeľa. Sledovať záznamy v preukaze poisťovne! Môžu obsahovať telefónne číslo, meno lekára, názov ochorenia. Neberte ich postihnutému!

ODLIŠNOSTI PRI TRAUME

- A - airway (dýchacie cesty)
- B - breathing (dýchanie)
- C - circulation (obeh)
- D - dysfunkcia CNS
- E - expozícia celého tela

Priority poskytovania prvej pomoci

1. zastavenie dýchania a srdca
2. veľké vonkajšie krvácanie
3. bezvedomie
4. šok
5. ostatné poranenia: popáleniny, poranenia kostí a kĺbov, rany

Priority dodržiavame pri ošetrovaní jedného postihnutého s viacerými menovanými poraneniami, aj pri ošetrovaní viacerých postihnutých, z ktorých každý môže mať iné z menovaných poranení.

Napríklad:

- jeden zranený výrazne krváca a je v bezvedomí. Postup: 1. zastavenie krvácania
2. stabilizovaná poloha
- traja zranení: A - krváca, B - nedýcha, C - zlomenina dolnej končatiny. Postup: B, A, C

POSTUP ZDRAVOTNÍCKEHO ZÁCHRANÁRA PRI VIACERÝCH PORANENÝCH

1. primárne vyšetrenie: zistiť stavy ohrozujúce život (*vedomie, dýchanie, pulz, krvácanie*)
2. vyslobodiť pacientov s apnoe, asystóliou, krvácaním a v bezvedomí
3. poskytnúť pomoc pri stavoch ohrozujúcich život: KPR, tlakový obväz, zaistiť vstup, OTI
4. polohovať primárne (*stabilizovaná poloha na boku, protišoková poloha*)
5. sekundárne vyšetrenie: zistiť ostatné poranenia (*rany, zlomeniny, popáleniny a pod.*)
6. privolať posily
7. podať farmaká (*analgetiká, roztoky*)
8. fixovať (*dlahy*)
9. polohovať sekundárne (*hrudník - polosed, brucho - podložiť kolená*) a / alebo vyslobodiť
10. vitálne funkcie: TK, P, SpO₂, pri niektorých situáciách glykémia
11. doplniť ošetrovanie - ak to situácia dovoľuje
12. pripraviť transport - rýchly ale šetrný